

ДО
Г-Н БИСЕР ПЕТКОВ
МИНИСТЪР НА ТРУДА
И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Относно: проект на Закон за хората с увреждания

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПЕТКОВ,

Важно условие за успех в очакваната и започната реформа за правата на хората с увреждания е обсъждането и приемането на законите за правата на хората с увреждания в пакет – Закона за хората с увреждания, Закона за личната помощ и Закона за социалните услуги.

Законът за хората с увреждания е изключително важен поради това, че той е основен за правата на хората с увреждания и че с него се търси максимално съответствие с изискванията Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

Омбудсманът като обществен защитник е силно ангажиран с правата на хората с увреждания, във връзка с което изразявам следното становище по проекта на Закон за хората с увреждания, публикуван за обществено обсъждане от Министерството на труда и социалната политика:

В публикувания проект са включени голяма част от предложенията, които направих по време на изработването на проекта и които многократно настоявах да бъдат приети. Това са предложенията за:

1. въвеждането на индивидуалния подход и задължителност на заключенията и направленията от индивидуалната оценка за всички български власти и институции;
2. преминаването към нов механизъм за финансиране и предоставяне на помощните средства и медицинските изделия в системата на здравеопазването и предвиждане на процедура за отпускането им в натура в съответствие със стандарт за качество;
3. създаването на орган за мониторинг и предвиждането на орган за координация на политиките за хората с увреждания, съгласно изискванията на чл. 33 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания;
4. гарантирането на механизма за личната помощ;
5. създаването на механизми за осигуряване на достъпност на средата и за подкрепа на трудовата заетост на хората с увреждания;
6. осигуряването на по-добра финансова подкрепа за всички хора с увреждания и обвързването на размера на средствата с показател, който се актуализира ежегодно;
7. отпускането на месечната финансова подкрепа още от 01.01.2019 г.

Изброените въпроси са от огромно значение за всеки човек с увреждане и за това предложенията бяха подкрепени от хората с увреждания и от техните организации.

В проекта обаче не са отразени други предложения и не е дадено решение на проблеми, които са важни за правата на хората с увреждания:

1. Сроковете за влизане на законопроекта в сила

- Трябва да се предвиди по-кратък срок за влизане на закона в сила. Отлагането на влизането в сила на нормативния акт с шест месеца е необосновано дълъг период.

- Още повече, че след шестия месец от обнародването на проекта тепърва започва извършването на оценките на потребностите, което означава, че голяма част от хората с увреждания и техните семейства за дълго време няма да имат възможност да се ползват от всичките си права.

2. Личната помощ

- В чл. 20 следва да се предвиди възможност за хората с увреждания, които нямат комплексна оценка по Закона за хората с увреждания и желаят да ползват лична помощ, да им бъде извършена оценка на потребностите от лична помощ изцяло по Закона за личната помощ.

- В чл. 20, ал. 1 е добре да бъде отделено ползването на личната помощ в отделна точка.

3. Финансовата подкрепа

- Необходимо е да се регламентира изрично, че хората с увреждания над 90 на сто с чужда помощ, които не получават социална пенсия за инвалидност, а друг вид пенсия за инвалидност, ще получават подкрепа в размер – 25 на сто от линията на бедността.

- За да е възможно хората с увреждания да получават новия размер на месечната финансова подкрепа по чл. 70, т. 1 още от 01.01.2019 г., е необходимо месечната подкрепа да се извади от оценката на потребностите. Предвидено е тя да се получава само според степента на увреждане, което към момента се установява с ЕР на ТЕЛК;

- В проекта на закона е предвидено, че месечната финансова подкрепа се отпуска не съобразно индивидуалните потребности, а съобразно степента на увреждане. За да се отговори на изискванията на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и да бъде спазен водещият принцип за индивидуален подход, следва в Преходните и заключителни разпоредби да се регламентира конкретен срок за въвеждане на индивидуален подход и при определянето на размера на месечната подкрепа.

- Смятам, че е неправилно целевата помощ за покупка и/или приспособяване на лично моторно превозно средство да бъде обвързана и с някое от условията – човекът с увреждане да е работещ или обучаващ се (чл. 75, ал. 2, т. 2). В много от случаите адаптираният личен автомобил е предварително условие, за да е възможно човекът с увреждане да работи или да посещава учебно заведение.

- В чл. 76 по отношение на помощта за преустройство на жилище не става ясно дали подкрепата може да се ползва за преустройство на всяко жилище, независимо дали е собствено или наето. Следва да се предвидят възможности за получаване на помощта при преместване поради наложителни причини или след определен период в друго жилище, както е например решен въпросът с приспособяването на моторно превозно средство (чл. 75, ал. 3).

- В проекта на закона следва да се изпълнят многобройните препоръки на омбудсмана и да се промени процедурата за изплащане на целевите помощи за балнеолечение и/или рехабилитационни услуги (чл. 77), като средствата започнат да се превеждат директно от държавата на заведенията, в които са осъществявани процедурите, както е например при паричните помощи за профилактика и рехабилитация, изплащани от Националния осигурителен институт. По същия начин следва да се измени редът за осигуряване на подкрепата за наем (чл. 78), която трябва да се изплаща от държавата директно на общината, която настанява човека с увреждане.

- Добре е да се обмисли механизъм за подпомагане на хората с увреждания, които са с определени от 50 до 70, 99 % степен на увреждането, регистрирани са в дирекция „Бюро по труда“ като безработни и не са отказали подходяща работа и които нямат пенсия и други доходи. Поради факта, че тези хора с увреждания не отговарят на изискванията за отпускане на социална пенсия за инвалидност (нямат повече от 70, 99 % степен на увреждането), според предложения проект те са оставени единствено с финансовата подкрепа в размер от 10 % от линията на бедност или 34, 8 лв.

4. Осигурителни и здравноосигурителни права

- В чл. 84 е отпаднало правото на гражданите да бъдат здравноосигурени за времето, през което са полагали грижи за човек с трайно увреждане и не са били осигурявани. Това право е изрично предвидено в чл. 46 от действащия Закон за интеграция на хората с увреждания и следва да остане като гаранция за гражданите, които полагат грижи за хора с увреждания и които поради една или друга причина не са включени в механизма на личната помощ или в друга асистентска услуга. Изречението в чл. 84 е недовършено и е „Времето, през което лицата са полагали грижи за човек с трайно увреждане и не са били осигурявани, се зачита при условията и по реда на чл. 9, ал. 6 от Кодекса за социално осигуряване.“

- Необходимо е да се предвидят изменения в чл. 84 от проекта и в чл. 9, ал. 6 от Кодекса за социално осигуряване, въз основа на които времето, през което лицата са полагали грижи за човек с трайно увреждане и не са били осигурявани, да се зачита освен за осигурителен стаж при пенсиониране, но и за осигурителен стаж за останалите осигурителни рискове по Кодекса за социално осигуряване.

- Необходимо е в чл. 9, ал. 6 от Кодекса за социално осигуряване да се включат и децата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане под 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ.

5. Индивидуалната оценка на потребностите

- Отпаднала е предвидената в предходни варианти на проекта възможност социалните работници да приемат изискваните документи за изготвяне на индивидуалната оценка в дома на човека с увреждане. Това е важно условие хората с увреждания, които са без близки и роднини и са неподвижни, да подадат искането за извършване на оценката на потребностите и останалите необходими документи и да бъдат подкрепени.

6. Достъпна среда и Фонд „Мобилност и достъпна среда“

- Достъпната среда следва изрично да се изведе като област на подкрепа в чл. 5 от проекта.
- Следва изрично да се предвиди, че хората с увреждания като физически лица имат право да кандидатстват и да получават подкрепа от фонда за осигуряване на необходимата им достъпност.
- Функциите на фонда следва да се регламентират в Закона за хората с увреждания, а не в правилника за прилагане на закона.

7. Специалната закрила по чл. 333 от Кодекса на труда

- Омбудсманът е против отпадането на специалната закрила за всички хора с увреждания, които са наети на работа.
- В случай че предложението за отпадането на специалната закрила бъде оставено в проекта на закона, то следва да бъде изрично предвидено, че ще действа само за трудови договори, сключени след влизане в сила на закона.
- За заварените трудови правоотношения ще бъде справедливо закрилата да остане.

8. Специализираният орган за правата на хората с увреждания

- Специализираният орган не е ясно разписан. Неправилно е статутът, устройството и функциите на органа да бъде оставено за разрешаване в подзаконов нормативен акт, какъвто е правилника за прилагане на закона.
- Не е уточнено кой ще отпуска и ще изплаща финансовата подкрепа на хората с увреждания, след като специализираният орган започне дейността си.

9. Координационният механизъм

- Не е ясна структурата на координационния механизъм и как ще функционира.
- Не ясна каква ще е ролята на Агенцията за хората с увреждания в този процес, както и съответно на новия Специализиран орган за правата на хората с увреждания в него.

10. Достъп до правосъдие и правна защита

- В Раздел V, „Достъп до правосъдие и правна защита“, чл. 67 не е уточнено кой орган ще определя мерките за подкрепа и какъв ще е редът за предоставяне на подкрепата.
- Ако не се конкретизират текстовете, може да се добави препращане към отделен закон (закона за физическите лица и мерките за подкрепа)

11. Медицинските изделия и помощните средства

- В чл. 61 е предвидено, че министърът на труда и социалната политика съгласувано с министъра на здравеопазването утвърждава ежегодно списъци на помощните средства, приспособления и съоръжения и медицинските изделия за хората с увреждания. Добре е до влизането в сила на новия механизъм за финансиране и предоставяне на помощните средства, приспособления и съоръжения и медицинските изделия изрично да се предвиди, че списъците ще бъдат предварително обсъждани с представители на хората с увреждания.
- Условието за контрол на дейностите по предоставяне и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, предназначени за хора с увреждания, са оставени за определяне с наредба на министъра на труда и социалната политика (чл. 94, ал. 9). Те следва да са в закона.
- Не е ясно как се определят сроковете, за които се отпускат целевите помощи, условията и редът за изплащането средствата, като няма препращане към правилника за прилагане на закона.

12. Приобщаващото образование

- Сериозен проблем, който не е намерил решение в проекта на закона, е достъпът до образователната система на децата с увреждания, приети за по-дълго лечение в лечебни заведения.
- Оказва се на практика, че след затварянето на болничните училища децата с увреждания срещат затруднения да получават необходимото им обучение. Пример са децата с церебрална парализа в Момин проход.
- В тази връзка в проекта на закона и в Закона за предучилищното и училищното образование следва да се предвиди гъвкав механизъм, който да гарантира достъп на всички деца с увреждания до образование.

13. „Представителните организации“

- Предназначението и условията за финансиране на „представителните организации“ следва да са в закона.
- Необходимо е изрично да се предвидят задължения за финансираните от държавата организации за публичност и прозрачност при разходването на отпуснатите им средства.

- В проекта на закона следва да се разпишат ясни механизми за контрол на отпусканите от държавата средства.

Други бележки по законопроекта:

14. В чл. 5, ал. 2, т. 4 достъпността и разумните улеснения не следва да се ограничават само до тези в домашна, учебна и трудова среда“. Неправилно е пропуснато изграждането на достъпност и поставянето на разумни улеснения в транспорта, в социалните служби, в болниците и т.н. Предлагам да отпадне изброяването, като остане само „достъпност и разумни улеснения“.

15. В чл. 6 по отношение на чужденците с увреждания не е посочено как се установява увреждането им.

16. В чл. 9, ал. 1, т. 8 следва да се изясни, като към „координира и отговаря за изпълнението на националните ангажименти по прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания, както и за международното законодателство“, се добави международното законодателство във връзка с правата на хората с увреждания.

17. В чл. 10, ал. 4, т. 5 текстът следва да е „Агенцията за хората с увреждания извършва постоянен контрол на дейностите по предоставяне и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, предназначени за хора с увреждания“, а не на шест месеца както сега е регламентирано. Може да се регламентира представяне на отчети по извършваната контролна дейност.

18. В чл. 10, ал. 4, т. 8 е предвидено, че Агенцията за хората с увреждания разработва програми и финансира проекти за стимулиране на стопанската инициатива в интерес на хората с увреждания. Следва да се добави, че се разработват и програми за заетост в обичайна среда и специализирани предприятия.

19. В чл. 11, ал. 4, т. 8 е предвидено, че специализираният орган участва в механизма за координиране на политиката за правата на хората с увреждане и в случаите на нарушение докладва на компетентните институции за предприемане на действия. Необходимо е да се предвиди, че органът може и да сезира компетентните институции. Не е изяснен статута на органа в механизма за координиране.

20. В чл. 12 е необходимо да се коригира изписването на чл. 33, т. 3, което да се замени с параграф 3 от Конвенцията за правата на хората с увреждания. Омбудсманът на Република България се изписва с малко „о“.

21. В чл. 13 е подходящо да се предвиди възможност омбудсманът и Комисията за защита от дискриминация да се договарят относно срока за администриране на дейността от съответната институция.

22. В чл. 15 е добре да се използва по-общ термин – напр. само „консултации“, а не „технически консултации“. Да се препоредят точките съобразно значимостта на изброените дейности.

23. Областните съвети в чл. 20 не са ясно разписани като дейност и няма препращане към правилника за прилагане на закона.

24. В чл. 23 следва да се уточни как чужденците с увреждания и лицата с двойно гражданство подават искане за извършване на оценката на потребностите и как се установява вида и степента на увреждането им.

25. В чл. 24, т. 2 трябва да се поясни, че родителят (осиновителят), настойникът или попечителят на човек с увреждане могат да направят искането за извършване на оценка на потребностите, когато става въпрос за деца или лица с ограничена дееспособност.

26. В чл. 25, ал. 2, т. 3 е необходимо да се допълни, че документите могат да се подават по електронен път при спазване на Закона за електронните съобщения.

27. В чл. 26, т. 10 следва да се уточни какво се разбира под „наличие на допълнителни проблеми“.

28. В чл. 27, ал. 1, т. 2 следва да се добави към „констатации за наличните функционални дефицити на човека с увреждане на база на събраната информация по чл. 26 и поставяне на цел/ цели“ и „за обкръжаващата среда“.

29. В чл. 29 е подходящо да се отбележат и стандарти (като ICF или други стандарти), които ще бъдат използвани за създаване на методиката за индивидуалната оценка.

30. В чл. 49 не става ясно защо във фонд „Заетост на хората с увреждания“ са включени представители на Национално представителните организации на работодателите, а са пропуснати представителите на хората с увреждания.

31. В чл. 49 не е ясно кой назначава директора на фонд „Заетост на хората с увреждания“ и той какви правомощия има.

32. В чл. 50, ал. 2 е предвидено, че специализираните предприятия осигуряват подкрепящ персонал, но не е дадена дефиниция на „подкрепящ персонал“ и не е уточнено какъв следва да е процентът на този персонал.

33. В чл. 56, ал. 2, т. 1 в примерното изброяване да се включат и светофарните уредби; В отделен текст или в подзаконовия акт да се гарантира, че озвучаването на светофарните уредби ще е стандартизирано в цялата страна. Към момента звуковата сигнализация на светофарните уредби за хората със нулево или слабо зрение е различна за различните населени места в България. Нещо повече, когато звукът е еднакъв за цвят Зелено за всички озвучени посоки на пресичане на едно кръстовище, озвучаването води до объркване и представлява сериозна опасност за злополуки.

34. В чл. 56, ал. 2, т. 6 следва да се допълни „на Брайл и лесна за четене версия“.

35. В чл. 58 е добре да се добави и „специализиран транспорт за хората с увреждания“.

36. В чл. 64, във връзка с ангажиментите на Българската национална телевизия, Българското национално радио и Българската телеграфна агенция, не се включват задължения за използване жестовия език, лесната за четене информация, Брайла и достъпната електронна информация (там където е приложимо).

С уважение,

МАЯ МАНОЛОВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ